Nr 194.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler; given Stockholms slott den 14 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1922.

Närvarande:
Statsministern och ministern för utrikes ärendena Branting, statsråden Lindqvist, Thorsson, Olsson, Sandler, Nothin, Svensson, Hansson, Åkerman, Linders, Schlyter, Örne.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

Vid anmälan den 7 januari 1922 av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel för första halvåret 1923 hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition

Ang. inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler.

angående inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler, för ändamålet beräkna på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Efter det utredningen i ärendet numera föreligger klar, anhåller jag att få återupptaga frågan.

Sedan i slutet av år 1917 framställning inkommit till Kungl. Maj:t med yrkande att tandläkarinstitutet med det snaraste måtte så utvidgas, att årligen ett betydligt större antal tandläkare än vad då var fallet där kunde utexamineras, och att därvid bestämd hänsyn toges till den ytterligare utökning av elevantalet, vilken en sakkunnig utredning kunde komma att påvisa såsom i framtiden erforderlig, bemyndigades genom beslut den 20 juni 1918 dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för utredning rörande tandläkarinstitutets utvidgning och omorganisation av tandläkarundervisningen jämte därmed sammanhängande frågor. De sålunda tillkallade sakkunniga avgåvo den 27 december 1920 utlåtande i ämnet, innefattande förslag till omorganisation av tandläkarundervisningen genom upprättande av en tandläkarhögskola. Detta förslag har sedermera utremitterats till olika myndigheter.

Emellertid hava de lokala förhållandena sedan länge lagt en hämsko på undervisningens rationella ordnande. Redan år 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt tandläkarinstitutets lärarråd att i samverkan med dåvarande överintendentsämbetet söka utreda institutets byggnadsfråga. Sedan under de följande åren upprepade försök gjorts att finna plats för en avsedd nybyggnad men planerna på förvärvande av en ny lokal av skilda anledningar måst uppgivas, framställde överintendentsämbetet år 1913 förslag om institutets inrymmande i vetenskapsakademiens förutvarande byggnad i kvarteret Grönlandet norra. I anledning härav och efter granskning av förslaget gjorde lärarrådet det uttalandet, att, då utsikt att snart få möjlighet för nybyggnad ej tycktes förefinnas, men lärarrådet ej kunde påtaga sig ansvaret att längre behålla institutet i de då förhyrda lokalerna, lärarrådet ansåg, att vetenskapsakademiens lokaler borde kunna bringas till en efter omständigheterna försvarlig anordning såsom anstalt för den sjukvård, de laboratorier och den övriga undervisning, för vilka lärarrådet ansåg sig ansvarigt.

Till om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna anvisade riksdagen på extra stat: för år 1919 1,500,000 kronor, för år 1920 1,000,000 kronor, för år 1921 2,400,000 kronor samt för år 1922 200,000 kronor, eller alltså tillhopa 5,100,000 kronor. Genom beslut den 16 april 1920 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att, i huvudsaklig överensstämmelse med ett av arkitekten B. Almquist med hänsyn till vissa av riksdagen vid anslagsmedlens beviljande gjorda erinringar omarbetat förslag och med beaktande av den utav riksdagen framhållna nödvändigheten av att vid arbetets utförande den största uppmärksamhet ägnades möjligheten av att nedbringa kostnaderna härför, omedelbart gå i författning om utförande av ifrågavarande om- och påbyggnadsarbeten. Det av riksdagen gjorda uttalande, som föranledde omarbetning av Almquists ursprungliga förslag, avsåg, att den nuvarande organisationen av de myndigheter, medicinalstyrelsen och tandläkarinstitutet, som skulle förläggas till fastigheten, lades till grund för lokalbehovets beräknande.

Vid övervägande av möjligheten att inrymma en utvidgad och omorganiserad tandläkarundervisning i de nya lokalerna i kvarteret Grönlandet norra hade ovanberörda sakkunniga, »högskolesakkunniga», kommit till det resultat, att detta läte sig göra, dock med vissa ändringar i de planer, som av Kungl. Maj:t godkänts och som lagts till grund för av byggnadsstyrelsen uppgjort entreprenadkontrakt. Dessa ändringar hade av högskolesakkunniga beräknats föranleda extra kostnader, uppgående till 27,500 kronor.

Givet är att den sedan länge önskvärda och nu beslutade förflyttningen av institutet skall medföra vissa kostnader i avseende å nyinredning och utrustning av de nya lokalerna. I anledning härav bemyndigades min företrädare i statsrådsämbetet att tillkalla två sakkunniga för att i samråd med tandläkarinstitutets lärarråd *dels* biträda byggnadsstyrelsen vid inredningen av de för tandläkarinstitutet avsedda lokalerna inom kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, *dels ock* — med hänsyn tagen jämväl till den ökning i elevantalet vid institutet, som kunde medgivas av ökat lokalutrymme — uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag och kostnadsberäkningar beträffande såväl erforderlig utrustning av institutets nya lokaler som eventuellt behövliga ändrade anordningar för uppehållande av undervisningen vid institutet. För ändamålet till-

kallades såsom sakkunniga professorn vid karolinska institutet J. H. Åkerman och laboratorn vid tandläkarinstitutet C. A. B. Engström.

De sakkunnigas förslag.

Sistberörda sakkunniga hava nu den 21 januari 1922 avgivit sitt förslag, och jag anhåller att få i korthet redogöra för detsamma.

De sakkunniga lämna till en början en detaljerad beskrivning av de för tandläkarinstitutet avsedda lokalerna och deras användning. De sakkunniga hava utgått från att »högskolesakkunnigas» omorganisationsförslag åtminstone tills vidare icke skulle komma till utförande, utan att institutets nuvarande undervisningsplan skulle följas, varigenom en del av de inom den anvisade delen av byggnaden befintliga rummen, som alltså icke behövde komma till användning, borde, enligt de sakkunnigas mening, tills vidare betraktas som reservutrymmen. De sakkunniga anse de av dem föreslagna åtgärderna icke behöva föranleda några ökade kostnader. Jag tillåter mig allenast hänvisa till vad sakkunnigutlåtandet i nu berörda hänseende innehåller (sid. 1—17 i utlåtandet).

Ökning av elevantalet m. m.

Därefter beröra de sakkunniga frågan om ökning av elevantalet vid tandläkarinstitutet och därav förorsakad ökning av antalet lärare och annan personal vid detsamma samt om sommartjänstgöring å institutets samtliga avdelningar. I detta avseende yttra de sakkunniga:

Vid sammanträde med tandläkarinstitutets lärare den 30 maj 1920, vid vilket tillfälle även laboratorerna och assistenterna voro närvarande, enades alla om att elevernas antal borde fördubblas, alltså höjas från 30 till 60 årligen nytillkomna. Därigenom kan en välbehövlig ökning åstadkommas i det årliga antalet utexaminerade tandläkare. Den blivande undervisningsanstaltens utrymme medger mycket väl detta ökade elevantal. Och då byggnadsplanen utarbetats med ledning av högskolesakkunnigas förslag om 60 elever per år och en studietid av 4 år, samt de nya av nämnda sakkunniga föreslagna undervisningsämnena, ortodonti och barntandvård, såsom särskilda ämnen icke ingå i den nuvarande utbildningen, så komma de för undervisningen i dessa ämnen avsedda lokalerna jämte andra att tills vidare stå tomma och tandläkarinstitutet att erhålla betydande reservutrymmen.

Det synes oss sålunda icke vara det ringaste tvivel om att den nya anstaltens lokaler väl förslå för *ett årligt nytillkommet antal av 60 elever* enligt nuvarande undervisningsplan. Denna föreskriver 1 års studier i de s. k. teoretiska ämnena i vilka kurser och undervisning meddelas genom lärare vid karolinska institutet och å dettas institutioner. Nämnda lärare hava förklarat sig oförhindrade att mottaga ett elevantal, som ökats från 30 till 60.

Även från detta håll möter sålunda ingen invändning emot det av oss föreslagna elevantalet.

Beträffande *tiden* då denna fördubbling skall börja, vilja vi anföra följande.

Ombyggnadens arkitekt B. Almqvist har förklarat, att såvitt inga mellankommande och oförutsedda händelser omöjliggöra detta, undervisningsanstaltens nya lokaler kunna tagas i bruk hösten 1923. Då undervisningen första året helt bedrives vid karolinska institutet och då först därefter den praktiska utbildningen under 2 år lämnas vid tandläkarinstitutet, så följer härav, att, för att 60 elever på hösten 1923 skola kunna begynna sin undervisning på det nya tandläkarinstitutet, så måste 60 elever till de teoretiska kurserna vid karolinska institutet mottagas redan den 1 september 1922. Vi hemställa därför, att tandläkarinstitutet erhåller rättighet att, därest vid nämnda tidpunkt de nya lokalerna med full visshet kunna beräknas vara färdiga att tagas i bruk vid höstterminens början år 1923, redan då, *hösten 1922*, mottaga 60 elever i stället för nuvarande antal, 30 elever. En sådan fördubbling kommer icke att medföra några ökade utgifter av statsmedel alldenstund eleverna enligt nuvarande bestämmelser själva ersätta kursgivarna vid karolinska institutet. Icke heller synes dessa lärares antal för närvarande behöva utökas.

Kursen i kirurgi meddelas under tiden för den praktiska utbildningen och försiggår på Serafimerlasarettets poliklinik. Enligt lärarens mening, till vilken vi ansluta oss, möter det icke något hinder att i stället för 30 deltagare mottaga 60. Även denna undervisning ersättes genom elevavgifter, varför särskilt tillskott av statsmedel för det ökade antalet deltagare i kirurgiundervisningen icke blir erforderligt.

I samband med fördubbling av elevantalet synes emellertid en *utökning av lärarkrafterna* bli nödvändig för den praktiska utbildningen, som lämnas vid tandläkarinstitutet. Undervisningen därstädes baseras till mycket stor del på personlig, individuell handledning och tillsyn. Kontrollen måste vara noggrann och uppmärksam såväl med hänsyn till patienten och eleven som det utförda arbetet. På den grund enades de närvarande vid ovanberörda sammanträde med tandläkarinstitutets lärare om att frånsett de ordinarie lärarna, vilkas antal synes böra förbli oförändrat, en fördubbling av övriga lärarplatser är önskvärd och behövlig.

Men sådan fördubbling av de assisterande lärarnas numerär räknar förutom med fördubbling av elevantalet också med en fördubbling av patientantalet. Visserligen har antalet hjälpsökande på tandläkarinstitutet årligen tilltagit, och med de nya och väsentligt förbättrade och förstorade lokaler, som efter ombyggnaden få disponeras, komma nyssnämnda hjälpsökande förvisso att betydligt tillväxa i antal och så småningom kanske flerdubblas i förhållande till nuvarande patientantal; men att redan från början räkna med en så väsentlig ökning som en fördubbling av patientantalet, synes sakkunniga osäkert. Därför anse vi riktigt och klokt att till en början icke helt fördubbla de nuvarande assisterande lärarnas antal utan föreslå ett något mindre än det dubbla, helst som framtida utökning, om sådan skulle bli erforderlig och väl motiverad, icke hos statsmakterna torde möta oöverkomligt motstånd.

På grund härav hava vi enats om följande:

I *tandfyllningslära* finnes för närvarande:

1 lärare,
1 laborator och
2 assistenter.

Det närmaste behovet torde kräva — förutom läraren —

2 laboratorer och
3 assistenter.

I *protéslära* finnes för närvarande:

1 lärare,
1 laborator och
2 assistenter.

Utökas assistentlärarnas antal till:

2 laboratorer och
3 assistenter,

torde det närmaste behovet kunna tillgodoses för undervisningen och arbetet på denna avdelning.

I *tandkirurgi* finnes:

1 lärare,
1 assisterande lärare, och
2 assistenter.

Av dessa senare har en haft till uppgift att varannan dag sköta röntgenundersökning och fotografering samt att handleda de studerande vid den frivilliga (icke obligatoriska) undervisning, som kursvis anordnats. För närvarande uppbär han arvode av patient- och elevavgifter, men från och med år 1922 erhåller han vanlig assistentavlöning (900 kronor) av härför beviljade statsmedel. Behovet och användningen av röntgen växer årligen. Eleverna äro mycket intresserade av undervisningen och deltaga mangrant i densamma. Byggnadsplanen avser en särskild, rymlig och modern röntgenavdelning enligt högskolesakkunnigas plan och förslag. Om elevantalet liksom patientantalet växer och om allmänheten i allt större utsträckning kommer att begagna sig av röntgenundersökningen, synes oss en bättre och självständigare ställning än den nuvarande böra tillkomma den assistent, som sköter dessa angelägenheter. Högskolesakkunniga ha föreslagit obligatorisk undervisning, självständig avdelning och särskild lärare (föreståndare). Utan att nu upptaga dessa krav och utan att skilja röntgen från den tandkirurgiska avdelningen anse undertecknade att ett särskilt arvode, exempelvis 1,500 kronor, borde utgå till den som sköter röntgenavdelningen och handleder motsvarande kursdeltagare. Dessa böra samtidigt befrias från särskild avgift för dessa kurser till läraren; intjänta patientavgifter böra odelat tillfalla tandläkarinstitutets driftmedel. Röntgenassistenten bör dagligen biträda vid arbetet på tandläkarinstitutet.

Med detta avskiljande av den assistent, som sköter röntgenavdelningen, skulle, förutom läraren, i tandkirurgi behövas

1 assisterande lärare och
3 assistenter.

Den minskning i assistenternas antal i förhållande till det vid ovanberörda lärarrådssammanträde krävda antalet från 4 till 3 på de olika avdelningarna, som vi föreslagit, betingas också därav att det kan väntas möta svårigheter att med det relativt obetydliga arvode, som nu utgår till en assistent, erhålla det dubbla antal, som samtliga lärare ansett önskvärt. Om de årligen nyexaminerade tandläkarnas antal ökas från ett trettiotal till ett sextiotal, torde det bli lättare framdeles än nu att erhålla det föreslagna och utökade antalet assistenter. Att börja med anse vi det tillräckligt att — då laboratorernas antal dubbleras och särskild röntgenassistent utses — de övriga assistenternas antal ökas från 5 till 9.

Under läsåret 1923—1924 kommer antalet elever vid tandläkarinstitutet att utgöras av en nytillkommen kurs på 60 och en äldre från nuvarande tandläkarinstitutet överflyttad på 30—40 elever. Hela antalet kommer därför endast att uppgå till 90—100 mot 120—130, sedan två årskurser vardera å 60 inkommit på det nya tandläkarinstitutet. Under sådana förhållanden kommer det icke att vara oundgängligen nödvändigt att — då laboratorernas antal fördubblas — också assistenternas *med ens* utökas till här ovan föreslagna numerär. Under första läsåret 1923—1924 kan en assistent avvaras på vardera av de 3 avdelningarna. Därigenom inskränkes anställandet av nya assistenter för detta läsår till 1 ny assistent på tandkirurgiska avdelningen. Från 1 september 1924 behövs däremot 3 nya assistenter — en på vardera av de 3 nuvarande avdelningarna.

Med hänsyn till de nytillkommande lärarnas kompetens torde samma fordringar böra uppställas, vilka nu gälla för laboratorer och assistenter. Deras åliggande skulle väsentligen bli desamma, som nu fullgöras av de redan anställda.

Enligt högskolesakkunnigas förslag blir det nödvändigt att för hela byggnadens räkning anställa en *maskinist* och en *eldare*. Den förre borde uppföras på tandläkarinstitutets och den senare på medicinalstyrelsens stat.

Enligt denna plan, som synes böra komma till utförande, kräves en årlig avlöning till bemälde maskinist av 2,150 kronor. Då innehavaren kan räkna på fri bostad inom den för tandläkarinstitutet avsedda delen av byggnadskomplexet bör göras stadgat avdrag å maskinistens avlöningsförmåner.

En *vaktmästare* finnes anställd på nuvarande tandläkarinstitutet. Högskolesakkunniga räkna med 3 vaktmästare, för vilka bostad finnas inom nya institutet.

Att ytterligare en vaktmästare — förutom den nuvarande — blir behövlig sedan de nya och mycket förstorade lokalerna tagits i bruk, kan knappast betvivlas. Emellertid vilja vi icke för närvarande framställa fordran på ytterligare en vaktmästare. Men om den nuvarande efter inflyttningen skall hinna med sina göromål, kan man icke rimligtvis begära att han även skall kunna sköta portvaktssysslan. Hans hustru eller annan familjemedlem kan betros härmed. Dessutom behövs dylik hjälp även för skötseln av en hos vaktmästaren insatt telefon, som under expeditions- och mottagningstiderna, vid lärarrådets sammanträden, under inspektors eller den för skrivgöromål biträdande kassörskans närvaro på expeditionen bör ha sin plats därstädes, men i övrigt skötas av vaktmästarens biträde för besvarande av förfrågningar o. s. v. från allmänheten. Härför synes

ett årligt arvode av 300—400 kronor böra lämnas. Under nuvarande skäligen oberäkneliga förhållanden rörande det blivande tandläkarinstitutets första år, anse vi emellertid att i avvaktan på de krav på ökad vaktmästarhjälp, som erfarenheten kan giva, även frågan om ersättning för portvakts- och telefonskötsel får anstå, så mycket hellre som inkomsterna av det ökade antalet elev- och patientavgifter torde möjliggöra att ifrågavarande ersättning tills vidare utgår ur institutets driftsinkomster.

Tandläkarinstitutet har en *kassörska*, som avlönas av medel, som inflyta genom tandläkarinstitutets verksamhet. Hennes arbete och tjänstgöring är helt och hållet förlagd till tandfyllningsavdelningen.

De övriga bägge avdelningarna ha intet sådant biträde. Detta beror icke därpå att arbetsuppgifter för ytterligare en kassörska saknas. Det beror på att tandläkarinstitutets nuvarande synnerligen trånga och otillräckliga lokaler knappast lämna plats för en sådan person och att hoppet om förflyttning låtit fordran på ökad hjälp för den tandkirurgiska och protésavdelningen få anstå.

Men i samband med den förestående utvidgningen kan detta krav icke längre undertryckas. Vi äro eniga med samtliga lärare vid tandläkarinstitutet att ytterligare en kassörska är behövlig. Denna kassörska skall fullgöra enahanda åligganden på både den tandkirurgiska och protésavdelningen, som den nu anställda kassörskan utför på tandfyllningsavdelningen. Hennes tjänstgöring fördelas sålunda att hon klockan 9—11 biträder å tandkirurgiska avdelningen och klockan 1—4,30 på protésavdelningen.

Den nuvarande kassörskan på tandfyllningsavdelningen tjänstgör mellan kl. 1 och 6. Det synes befogat att hon exempelvis tre dagar i veckan (mellan kl. 11—12) på expeditionsrummet mottager inkommande papper, ansökningar o. d., ombesörjer avsändandet av begärda prospekt, ordnar inkommen post m. m. för att därigenom underlätta allmänhetens och de studerandes förbindelser med tandläkarinstitutet samt något förenkla inspektors och sekreterarens expeditionsgöromål. Liksom beträffande den nuvarande kassörskans anställande och avlöning synes anställningen av en andra kassörska böra göras beroende av sökt och erhållet tillstånd därtill av kanslersämbetet.

Då den nuvarande kassörskan som länge varit i tandläkarinstitutets tjänst så småningom fått sina avlöningsförmåner ökade, uppgår årslönen för närvarande till 2,400 kronor jämte dyrtidstillägg. Den kassörska som här ovan begäres torde att börja med kunna nöja sig med en avlöning lika med den som utgår till kvinnligt biträde i andra lönegraden, d. v. s. 2,000 kronor jämte löne- och dyrtidstillägg. Avlöningen bör utgå av medel som inflyta genom tandläkarinstitutets verksamhet.

Den tandkirurgiska avdelningen har såsom biträde en *sjuksköterska*. Behovet av sådan hjälp gör sig även gällande på de bägge övriga avdelningarna. Men då ifrågavarande åligganden kunna fullgöras av kvinnliga biträden med sådan utbildning, som högskolesakkunniga avsett under benämningen tandsköterskor, och då frågan om anskaffandet och utbildningen av sådana tandsköterskor är en fristående angelägenhet och torde återkomma inom den närmaste framtiden, vilja

vi för närvarande icke påyrka ökad kvinnlig hjälp i sjukvårdsarbetet på protés- och tandfyllningsavdelningarna.

Kostnaden för här ovan omtalad personal, som skulle bli behövlig för undervisningens uppehållande på den ombyggda och med hänsyn till elevantalet fördubblade undervisningsanstalten, synes böra utgå på extra stat i form av arvoden, som tills vidare torde böra begäras årligen. Dessa befattningshavare böra sålunda endast erhålla årsförordnanden. Förordnandet utgår från 1 september 1923 respektive 1924.

Nytillkommande arvoden åt ifrågavarande befattningshavare bli sålunda:

1	laborator i protéslära	kronor 3,000: —	
1	» i tandfyllningskonst	» 3,000: —	
1	assistent i protés	» 1,200: —	(1924)
1	» i tandfyllning	» 900: —	(1924)
1	» i tandkirurgi	» 900: —	
1	» i tandkirurgi	» 900: —	(1924)
1	röntgenassistent	» 1,500: —	
1	maskinist	» 2,150: —	
		Summa kronor 13,550: —	

Därav 10,550 från 1 september 1923 och ytterligare 3,000 från 1 september 1924.

Högskolesakkunniga lämna i sitt avgivna utlåtande detaljerade och preciserade uppgifter angående de tider under vilka varje kategori av lärare bör närvara vid och deltaga i arbetet på undervisningsanstalten. Samtidigt med att ett nytt institut tages i bruk och elevernas samt lärarnas antal ökas, synes det oss vara lämpligt och nödvändigt att uppdela och bestämma de tider under vilka såväl lärarna som laboratorerna, assisterande läraren och assistenterna böra vara närvarande och deltaga i undervisningen och sjukvården på tandläkarinstitutet.

I överensstämmelse med vad som nu äger rum böra lärarna — förutom föreläsnings- och examinationsåliggandena — deltaga i arbetet under minst 2 timmar (3 timmar) varje veckodag. Samma fordran bör även uppställas beträffande laboratorernas, den assisterande lärarens och assistenternas tjänstgöring på institutet.

Här berörda utökning av tandläkarinstitutets lärarpersonal ger oss anledning påpeka ett förhållande, som synes oss vara synnerligen viktigt och som kan och bör rättas i samband med ifrågavarande utökning av lärarnas antal.

Tandläkarinstitutet är icke blott en undervisningsanstalt: det är dessutom en sjukvårdsinrättning, vars betydelse blir större för vart år som går, och vars insats såsom hjälpgivande med allt fog kan och bör utvidgas då väsentligt förstorade och förbättrade lokaler framgent möjliggöra detta.

För att institutets sjukvårdsverksamhet icke skall fullkomligt upphöra under sommarferierna mottagas patienter året om på den tandkirurgiska avdelningen. De akuta och smärtsamma tandåkommor, som kräva omedelbar hjälp, kunna alltså bli behandlade därstädes även under sommarferierna. Till den ändan ålig-

ger det de tre lärare, som nu äro anställda på den tandkirurgiska avdelningen, att en månad vardera sköta morgonpolikliniken. Lärarna på denna avdelning ha kort tjänstgöringstid dagligen: endast mellan klockan 9—11. Därefter ha de inga undervisnings- eller sjukvårdsåligganden för tandläkarinstitutet. Under sådana förhållanden kan en tvåmånaders sommarledighet för dessa lärare anses vara tillfyllest och sommartjänstgöringen kompensera den korta dagliga tjänstgöringen under terminerna.

På de bägge övriga avdelningarna, för protés och tandfyllning, har ingen sjukvårdsverksamhet förevarit under nämnda tid, utan dessa avdelningar ha varit stängda under sommarferierna. Visserligen ha där anställda laboratorer under somrarna anordnat frivilliga och särskilt betalda feriekurser under en eller annan månad för de tjänstgörande som anmält sig därtill; men ett fortlöpande dagligt sjukvårdsarbete har där icke förekommit. Nu anse vi emellertid det vara synnerligen behövligt att framdeles även dessa avdelningar hållas öppna för hjälpsökande under sommarferierna i likhet med vad som ägt och äger rum på den tandkirurgiska avdelningen; detta icke minst av den anledningen att institutet vid höstterminens början skall äga tillgång till för undervisningen tillräckligt patientantal och att vid vårterminens slut intet plötsligt avbrott skall äga rum i patientbehandlingen på dessa avdelningar. Endast på sådant sätt kan en verklig och genomförd tandvård lämnas under hela året, endast på så sätt kunna konserverande och ersättningsarbeten komma de patienter till godo, som under sommarferierna äro i behov därav.

Om sålunda både protés- och tandfyllningsavdelningen hållas öppna 2—3 timmar under sommarferiernas veckodagar kan allmänhetens skäliga fordran på modern och fullgod behandling bli förverkligad.

Beträffande tillämpningen anse vi att om de assisterande lärarnas antal ökas på sätt som föreslagits, så bör tjänstgöringen under sommarferierna fördelas på så sätt att läraren och bägge laboratorerna, vardera med biträde av en assistent, åläggas att under en månad från 1 juni till 1 september sköta mottagningen och behandlingen av hjälpsökande å respektive avdelningar.

Visserligen kommer genom en sådan anordning de nuvarande lärarnas på dessa avdelningar sommarledighet att minskas med en månad årligen. Men några formella hinder för en utsträckning av deras praktiska tjänstgöring på sätt som här föreslagits torde icke finnas på grund av fullmaktens respektive förordnandets ordalydelse. Och en sommarledighet på två månader för vardera torde kunna anses tillräcklig. För de nytillkommande, nu föreslagna lärarna kan här ifrågavarande åliggande utan vidare föreskrivas.

Minskningen av de nuvarande lärarnas på dessa avdelningar sommarferier med en månad torde i någon mån motvägas därav att de nya och utvidgade samt bättre och bekvämare utrustade lokalerna i stor utsträckning göra de egentliga sjukvårdsuppgifterna både angenämare och lättare än förut varit möjligt inom tandläkarinstitutets nuvarande lokaler. För övrigt torde sällan om någonsin de universitetslärare, som förutom undervisning även ha praktisk sjukvårdsverksamhet, kunna räkna på en längre sommarledighet än två månader om året. Under sådana förhållanden synas oss icke heller lärarna vid tandläkarinstitutet kunna göra anspråk på mer än två månaders sommarferier.

Vad undervisningen under sommarferierna beträffar torde laboratorerna, respektive assisterande läraren i tandkirurgi, liksom förut äga att under sin tjänstgöringsmånad anordna feriekurser mot särskild ersättning av deltagarna.

Angående de studerandes tjänstgöring under sommarmånaderna vilja vi föreslå följande.

Endast sista årets tjänstgörande böra deltaga i det sjukvårdsarbete, som därunder pågår. Tandläkarexamen avlägges vanligen på hösten. En del av sista årets tjänstgörande, som utfört samtliga och godkända praktiska prov för examen, brukar att åtaga sig kortare vikariat för praktiserande tandläkare. Detta legitima behov av vikarier behöver icke eftersättas om sista årskursens 60 elever uppdelas på 3 grupper och vardera gruppen ålägges att under en månad biträda vid sjukvårdsarbetet på tandläkarinstitutet. Om dessa 3 grupper sedan delas i två olika lag komma 10 tjänstgörande, nära intill examensperioden och alltså ganska förfarna, att biträda vid arbetet på protés-, respektive tandkirurgiska och tandfyllningsavdelningarna. Därigenom kan hjälp lämnas i större utsträckning än som nu är möjligt och än som kan komma till utförande om lärarna, utan tjänstgörandes hjälp, endast hade att lita till sitt eget och en assistents arbete.

De sakkunnigas förslag går i anslutning till det ovan anförda sålunda ut på följande:

1) fördubbling av elevantalet från 30 till 60 årligen nytillkomna, vilken fördubbling är avsedd att ske redan till höstterminen 1922;

2) ökning av antalet lärare vid de praktiska avdelningarna från och med höstterminen 1923 med 2 laboratorer och 1 assistent jämte en röntgenassistent och från och med höstterminen 1924 med ytterligare 3 assistenter;

3) uppförande å tandläkarinstitutets stat av en maskinist från och med höstterminen 1923;

4) anställande av ytterligare en kassörska (med avlöning från medel, som inflyta genom tandläkarinstitutets verksamhet);

5) införande av sommarmottagning på protés- och tandfyllningsavdelningarna; varvid såväl lärarna som sista årets tjänstgörande skulle indelas på av de sakkunniga föreslaget sätt för att sköta sjukvården under sommarferierna.

De sakkunniga beröra vidare behovet av ökat antal mikroskop för undervisningen och anföra härom: **Ökat antal mikroskop.**

Om elevantalet höstterminen 1922 bestämmes till 60 nytillkomna har professor E. Müller, som hittills meddelat undervisningen i anatomi för tandläkarkandidatexamen, och som även framgent är villig att meddela denna undervisning, förklarat att ett ökat antal mikroskop är absolut nödvändigt. Om två av de nykomna 30 eleverna förena sig om bruket av ett mikroskop så behöva följaktligen 15 nya mikroskop inköpas. Priset härför uppgår till omkring 7,000

kronor. Dessa penningar behöva vara tillgängliga i början av 1923 för att betala de på hösten 1922 rekvirerade mikroskopen.

Möbler och snickeri-arbeten m. m.

Härefter övergå de sakkunniga att behandla behovet av möbler, skåp, arbetsbord m. m. för det nya tandläkarinstitutet. Härom heter det i betänkandet:

Efter av oss uppgjord, detaljerad uppgift angående behovet av möbler, skåp, arbetsbord, snickeriarbeten o. s. v., vilken uppgift även genomgåtts och granskats vid sammanträden med tandläkarinstitutets lärarråd, hava vi infordrat prisuppgifter från två kända firmor: Herman Hultgren A.-B. och David Blomberg, beträffande dylik inredning och utrustning av det nya tandläkarinstitutets lokaler.

Hultgrens kostnadsförslag slutar på en summa av 51,157 kronor
och Blombergs » » » » » » 77,361 » .

Vi hava vidare infordrat och erhållit förteckning från de tre lärarne på tandläkarinstitutet över de möbler o. s. v. som på varderas avdelning finnas å nuvarande institutet. Dessa möbler äro gamla. Delvis äro de skänkta till institutet, delvis inköpta på auktion. Bord, stolar, skåp o. s. v. äro av enklaste konstruktion och mycket bristfälliga. Egentliga möbler finnas endast i de tre lärarrummen, efter reparation och komplettering torde de kunna användas i de tre assistentrummen, som föreslås anordnade på nya institutet. Dessutom finnas ungefär 150 pinnstolar. Även dessa kunna — lagade — komma till användning på demonstrationsrummen, i omklädnadslokaler, fantomsalar o. s. v. Några skänkta bokskåp komma att pryda läsrummet.

De arbetsbord som nu finnas äro förslitna och mestadels inpassade vid väggarna eller fönstren i de små rum inom institutet, som nu tjänstgöra som laboratorier. De kunna därför icke brukas i de salar, som i nya institutet avses för här ifrågavarande ändamål. Men i tandfyllningsavdelningens fantomsal torde några kunna efter reparation inpassas och komma till användning.

För reparation och uppsnyggning av de mobilier som nu finnas i tandläkarinstitutet och som kunna bli användbara i de nya lokalerna synes oss därför en viss summa böra beräknas och ha vi trott oss för detta behov böra beräkna omkring 2,500 kronor.

Vi ha därefter granskat, jämfört och sammanställt de två kostnadsförslagen och med utgång från vårt eget möbleringsförslag samt det tillskott som det nuvarande institutets mobilier kan lämna till de nya lokalerna uppgjort en detaljerad behovs- och kostnadsberäkning för de nya lokalernas inredning och utrustning.

Av denna framgår att vi efter vidtagna förenklingar och avprutningar kommit till en slutsumma av 64,250 kronor.

Häri ingår dels förutnämnda 2,500 kronor för reparation av gamla mobilier och dels en summa lika stor — 2,500 kronor — för oförutsedda utgifter. Bland dessa »oförutsedda» utgifter finnas några, vilka säkert kunna förutses. Så exempelvis en 75—100 stolar för laborationssalarna, speglar i korridorer och väntrum, handdukshängare o. s. v.

För varje lärarrum (3 st.) och i inspektors rum ha vi räknat med 1,000 kronor och för varje laboratorsrum (5 st.) med 750 kronor.

Föreläsningssalen med läktare, som avses för 226 sittplatser, ha vi tänkt oss anordnad såsom en enklare biograf, där stolsitsen fälles upp, så att det blir möjligt att komma förbi den utanförsittande. Vi ha därvid — liksom beträffande inredningen av flertalet andra lokaler i det nya tandläkarinstitutet — gått en medelväg mellan bägge de inkomna kostnadsförslagens pris.

En annan stor post är uppsättningen av 180—200 skåp i korridoren 1 trappa upp och angränsande omklädnadsrum. Dessa skåp äro avsedda för de studerandes kläder, arbetsrockar, borrmaskiner, instrumentskrin o. s. v. Ett pris av 30 kronor per styck synes icke vara oskäligt. Summan blir i allt fall avsevärd = 6,000 kronor. Stora laboratoriet och fantomlaboratoriet, d. v. s. lilla laboratoriet å protésavdelningen, kräva relativt stora kostnader, av oss beräknade till omkring 7,000 kronor och 5,000 kronor. Då rummen kräva inredning och arbetsplats för 60 respektive 40 elever torde en avsevärd minskning i dessa kostnader knappast kunna förväntas, även om inredningen utföres på enklast möjliga sätt.

För röntgenlaboratoriet ha vi beräknat 3,500 kronor. Det är möjligt att nämnda summa kan minskas med omkring tusen kronor, men då vi förmena att de nuvarande utensiliernas och utrustningens förflyttning också ingår i detta kostnadsförslag ha vi icke vågat pruta av på den först anförda summan.

Den slutsumma till vilken vi kommit uppgår följaktligen till 64,250 kronor. Då den grundar sig på approximativ beräkning och priserna möjligen komma att sjunka till den tidpunkt, då beställningen skall utbjudas eventuellt betalas, kan det vara möjligt att någon besparing inträder i närslutna detaljberäkning. Men då priserna enligt denna beräkning satts så lågt som omsorgen om användbarhet och hållbarhet medger, synes oss slutsumman snarare vara ett minimipris än ett sådant som medger någon avsevärd prutmån.

Då inredningen avser ett 70-tal rum, varibland en stor föreläsningssal, två mycket rymliga laboratorier för protésarbeten samt 180—200 väggskåp för eleverna, torde all skälig hänsyn till sparsamhet blivit iakttagen vid uppgörandet av prisberäkningen.

Härefter följer en specificerad kostnadsberäkning för senast omnämnda utensilier, och tillåter jag mig hänvisa till densamma (sid. 33—45 i sakkunnigbetänkandet).

Instrumentell utrustning.

Nästa kapitel i sakkunnigutlåtandet inrymmer förslag rörande den för det nya institutet nödvändiga instrumentella utrustningen jämte kostnadsförslag.

Vad angår den instrumentella utrustningen, yttra de sakkunniga härom:

Rörande den instrumentella utrustning, som nu förefinnes vid tandläkarinstitutet, hava de sakkunniga infordrat och erhållit förteckningar av institutets lärare. Såsom starkt framhålles av de högskolesakkunniga i deras betänkande, är denna utrustning av mycket bristfällig beskaffenhet. Det mesta är av så föråldrad konstruktion eller befinner sig i så utnött och förslitet tillstånd att det

icke med rimliga kostnader kan bringas i tidsenligt och användbart skick; mycket litet av densamma kan därför medföras till den nya anstalten. I särskild grad gäller detta operationsstolarna; av dylika äger institutet dels ett antal s. k. klinikstolar med träsits och av i övrigt mycket enkel konstruktion, dels ett antal stolar av äldre typ, klädda med pegamoid. De förra, till antalet omkring 35, kunna efter renovering komma till användning å det nya institutet i sådana lokaler, där behandlingen av patienterna för varje gång endast kräver kort tid, och endast ringa krav ställas på stolens bekväma inställning såsom å den tandkirurgiska avdelningens kliniksalar och extraktionsrum, å röntgenavdelningens undersökningsrum samt protésavdelningens avtrycksrum. De klädda stolarna äro åter med undantag av ett mycket litet fåtal så slitna, att de icke genom reparation kunna bringas i tillfredsställande skick; att offra medel på dessa stolars iordningställande har erfarenheten vid institutet visat vara ekonomiskt olämpligt. De bättre av dessa stolar böra dock enligt de sakkunnigas mening medföras till det nya institutet för att där vid tillfälliga behov tjäna såsom reserv. Vad beträffar instrumentborden torde flertalet av dessa genom reparation kunna bringas i användbart tillstånd. Några instrumentskåp äro i gott och fullt användbart skick. Av institutets instrumentella egendom torde dessutom särskilt de dock fåtaliga uppsättningar av instrument, som förefinnas huvudsakligen för demonstrationsbruk, vara att anse såsom fullt användbara; även äro en del elektriska ugnar och reostater lämpliga att överföras till den nya institutionen.

På grund av den nuvarande utrustningens i hög grad bristfälliga beskaffenhet samt institutets utvidgning till att kunna mottaga ett till det dubbla utökat elevantal nödvändiggöres helt naturligt en betydande nyanskaffning i avseende på instrument och utensilier. Angående behovet av dylika ha de sakkunniga utarbetat förslag, som även genomsetts och granskats av institutets lärare vid sammanträden, som de sakkunniga under höstens lopp avhållit tillsammans med dem. De viktigaste posterna i detta förslag utgöras av operationsstolarna med tillbehör samt de elektriska borrmaskinerna. De sakkunniga ha redan förut framhållit nödvändigheten ur hygienisk synpunkt att till- och avlopp för vatten framledes till de stolar, som skola användas för patientbehandlingen; å en tandläkarutbildningsanstalt av det omfång, om vilket här blir fråga, torde dylik anordning även nödvändiggöras på grund av de kostnader för rengöring och tömning av spottkoppar av enklare konstruktion, som eljes skulle komma att för framtiden tynga institutets årliga utgiftsstat. De sakkunniga hava föreslagit anskaffandet av elektriska borrmaskiner till samtliga operationsstolar å tandfyllningsavdelningen, till omkring hälften av operationsstolarna å protésavdelningen samt till ett fåtal stolar å den tandkirurgiska avdelningen. I privat praxis liksom å av stat och kommuner anordnade tandkliniker drivas numera borrmaskinerna så gott som undantagslöst med elektrisk kraft, då detta visat sig mest ekonomiskt och tidsbesparande. De studerande böra därför redan under studietiden bibringas vana vid dylika maskiner, som dessutom medgiva ett ojämförligt mycket högre arbetsresultat. Å det nuvarande institutet finnes endast ett litet fåtal dylika maskiner huvudsakligen avsedda för demonstrationsändamål. Med klar uppfattning för den större arbetseffektiviteten och tidsvinsten ha de studerande å institutet därför under

senare år vanligen själva förskaffat sig elektriska borrmaskiner, för vilkas drift institutet bekostat den elektriska kraften. Detta att de studerande själva anskaffa de elektriska borrmaskinerna har dock i flera hänseenden visat sig olämpligt på grund av svårigheter vid deras inmontering, de anskaffade maskinernas starkt bullrande gång m. m.

Det uppgjorda instrumentförslaget har för erhållande av kostnadsförslag överlämnats till Dentalaktiebolaget, Stockholm. Av detta hava de sakkunniga mottagit kostnadsförslag, vilket förslag slutar på en summa av 184,068 kronor. I detta förslag hava på de sakkunnigas anvisning i största utsträckning tyska varor, på grund av deras relativa prisbillighet i förhållande till varor från andra håll, tagits till grund vid beräkningen. Under en studieresa till Tyskland, som sommaren 1920 mot ersättning av allmänna medel företagits av de sakkunniga för att i Berlin, Leipzig, Frankfurt am Main och Hamburg studera inredning och utrustning å därvarande tandläkarinstitut och tandkliniker samt för att besöka vissa där förefintliga större instrumentfabriker och dentalfirmor, hava de sakkunniga, efter samråd med vissa av nämnda undervisningsanstalters lärare, kommit till den uppfattningen att de tyska varorna kunna betraktas såsom fullt tillfredsställande, vilket även i stort sett bestyrkts av härvarande fackmän, hos vilka de sakkunniga gjort förfrågningar. Vad beträffar de större utgiftsposterna anse de sakkunniga att tyska operationsstolar givetvis böra inköpas, då dessas pris är ojämförligt mycket lägre än för stolar från annat håll och kvaliteten torde fullt fylla måttet. Vad beträffar de elektriska borrmaskinerna ställa sig förhållandena något osäkrare, då de tyska borrmaskinerna enligt en del svenska fackmäns uttalanden ej skulle vara fullt pålitliga utan fordra betydligt oftare påkommande reparationer. På grund av det betydligt lägre priset hava de sakkunniga i sitt förslag dock, då det varit möjligt, räknat med tyska maskiner.

Det av Dentalbolaget lämnade kostnadsförslaget är endast att betrakta såsom approximativt. Dels omfattar det, med utelämnande av vissa poster i det av de sakkunniga uppgjorda förslaget, i stort sett endast det, som av nämnda firma kan levereras, dels ha ej en del utensilier, såsom demonstrationssalarnas instrument, som ej av de sakkunniga kunnat specificeras, blivit medtagna; slutligen har den instrumentella inredningen av vissa rum på grund av förbiseende ej upptagits. (För operationsutrustning, för steriliseringsanordningarna inom institutet, för utrustning av de rum, såsom stora laboratoriet å protésavdelningen m. m., vilka icke finnas upptagna i Dentalaktiebolagets kostnadsförslag, torde böra beräknas 8,000—10,000 kronor.) Då den för det nya institutet avsedda utrustningen icke är avsedd att levereras förr än år 1923 torde dock dylika mindre felkällor i beräkningen med hänsyn till nu gällande osäkerhet i avseende på fluktuationer i valutans värde icke spela någon större roll utan anse de sakkunniga att en summa av 200,000 kronor bör kunna räcka till för den instrumentella utrustningen och bör i denna summa även kunna ingå kostnaden för renovering och reparation av de utensilier, som skola medföras från det gamla institutet.

Det ovan sagda har endast gällt den utrustning, som blir behövlig för undervisningen och verksamhetens bedrivande inom de nya lokalerna. Härtill kommer den utrustning, som kräves för den till karolinska institutet förlagda undervis-

ningen till tandläkarkandidatexamen, som även kommer att få räkna med ett fördubblat elevantal. Efter vad de sakkunniga inhämtat torde dock den härför nödvändiga nyanskaffningen kunna inskränkas till anskaffande av ett 15-tal mikroskop och torde därför böra kunna beräknas en summa av 7,000 kronor, vilken summa genom inbesparing å annat håll möjligen kan ingå i förut nämnda slutsiffra 200,000 kronor.

I avseende å det härefter följande specificerade kostnadsförslaget från Dentalaktiebolaget, hänvisar jag till sid. 50—61 i sakkunnigbetänkandet.

Vetenskapligt laboratorium m. m.

Härefter redogöra de sakkunniga för ett av professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet C. Sundberg uppgjort förslag angående anordnande av ett vetenskapligt laboratorium jämte kostnadsberäkning, slutande å 5,500 kronor för möbler och autoklaver m. m. och 5,000 kronor för smärre instrument och apparater (sid. 62—64 i sakkunnigbetänkandet).

Ett av de sakkunniga vidare framlagt förslag jämte kostnadsberäkning beträffande belysningsarmaturen å det nya institutet slutar å 10,000 kronor (sid. 65—68 i sakkunnigbetänkandet).

Det nya institutets stat.

De sakkunniga göra i ett följande kapitel en approximativ beräkning rörande det nya institutets stat och yttra härom:

Inkomster:

Hittills har tandläkarinstitutet för sin drift haft att räkna med inkomster av elev- och patientavgifter samt med ett årligt anslag av 5,000 kronor från Stockholms stad.

År 1920 utgjorde inkomsterna vid det nuvarande tandläkarinstitutet:

Elevavgifter	kronor	34,027: 50
Patientavgifter	»	37,237: 50
Examensavgifter	»	1,650: —
Garderobsavgifter	»	1,119: 50
Anslag från Stockholms stad	»	5,000: —
Summa	kronor	79,034: 50

Om de tjänstgörandes antal på tandläkarinstitutet höstterminen 1923 utökas med 60 nytillkomna, och sista årskursens elever från nuvarande institutet uppgå till 30, ha vi att under 1924 räkna med ett elevantal av omkring 90 tjänstgörande. Dessa elevavgifter torde komma att uppgå till omkring 44,000 kronor. Examensavgifterna ökas icke väsentligt, enär endast äldsta årskursen jämte efterblivna komma att avlägga tandläkarexamen under 1924. Vi våga därför icke beräkna mer än 2,000 kronor i examensavgifter såsom inkomst för tandläkarinstitutet.

Garderobsavgifterna, som uppkomma därigenom att de hjälpsökande mot en avgift av 10 öre få inlämna sina kläder till förvaring medan de vänta på eller

undergå behandling, något som blivit nödvändigt alldenstund patienterna före denna åtgärds vidtagande fått klädespersedlar bortstulna, åtgå till avlöning åt den person, som sköter garderoben. Såsom faktisk inkomst för tandläkarinstitutets drift kan alltså denna post uteslutas.

Till vilken summa patientavgifterna på det nya tandläkarinstitutet komma att uppgå, är omöjligt att säga, men då lokalerna komma att utökas och förbättras i hög grad, och lärarnas samt de tjänstgörandes antal också stiger, om här förut meddelade förslag godkännas, så torde en betydligt större inkomst än nu kunna förväntas av patientbehandlingen. Under år 1920 har intjänats över 37,000 kronor. Om inkomsten under innevarande år (1921) blir lika stor är ovisst, alldenstund dyrtiden, arbetslösheten och fattigdomen tyckas ha åstadkommit att de hjälpsökandes led något glesnat. Å andra sidan kan, om den praktiska verksamheten på protés- och tandfyllningsavdelningarna i motsats mot vad som nu är händelsen även fortgår under sommarmånaderna, ett tillskott till patientavgifterna förväntas genom ifrågavarande åtgärd. Efter dessa överväganden ha vi ansett, att ungefär 50,000 kronor kunna förmodas inflyta genom patientavgifter under år 1924.

Odontologiska föreningen förhyr för närvarande ett par rum av tandläkarinstitutet. I det nya tandläkarinstitutet finnes intill samlingsrummet för de tjänstgörande en stor sal, som avses att mot hyresersättning kunna disponeras av odontologiska föreningen. Såsom skälig hyra kan antagas omkring 1,000 kronor årligen. Om föreningen erhåller medgivande att utan ersättning få disponera nämnda sal för sina ändamål bortfaller naturligtvis denna inkomstkälla för driften.

I protésavdelningen två trappor upp är ett rum beräknat såsom depotrum. Härvarande dentalfirmor torde gärna förhyra detsamma för försäljning till de tjänstgörande av sådana materialier och utensilier som de behöva för utförandet av de patientarbeten, som tilldelas dem. Ehuru rummet är ganska litet, kan en årlig hyra av 1,000—1,500 kronor väntas inflyta.

Stockholms stad lämnar, såsom förut anmärkts, 5,000 kronor årligen till institutets praktiska verksamhet.

Inkomster:

Elevavgifter	kronor	44,000: —
Examensavgifter	»	2,000: —
Patientavgifter	»	50,000: —
Stockholms stads anslag	»	5,000: —
Hyror (av odontologiska föreningen och depotrum)	»	2,500: —
Summa	kronor	103,500: —

Utgifter:

Under år 1920 har enligt uppgift genom kamreraren vid karolinska institutet utbetalts 64,332 kronor för tandläkarinstitutet:

Hyra	kronor	10,000: —
Ved och koks	»	3,242: —
Lokalens underhåll	»	3,533: 12
Gas och elektricitet	»	5,773: 39

Vatten	kronor	166: 50
Tvätt och handdukar	»	3,782: 52
Instrument och förbrukningsartiklar	»	4,733: 26
Material för praktiska verksamheten	»	18,677: 90
Medicin och förbandsmaterial	»	3,919: 81
Telefoner	»	559: —
Tryck och papper	»	1,489: 46
Kassörskan	»	1,760: —
Sköterskan	»	1,900: —
Städning	»	3,356: —
Garderobvakt	»	1,440: —
	Summa kronor	64,332: 96

Emellertid hava utgifterna för tandläkarinstitutet varit icke oväsentligt större än här ovan angivits. Sålunda har från den 1 oktober 1920 årshyran för de av tandläkarinstitutet använda lokalerna utgått med 18,600 kronor årligen. Kassörskan har på grund av dyrtidstillägg o. s. v. haft en avlöning av ungefär 4,000 kronor per år.

Då bränslekostnaden under år 1920 endast anges till 3,242 kronor har icke medräknats att bränsle inköpts föregående år i sådan myckenhet att förbrukningen härav räckt in på 1920 och minskat de verkliga vårmekostnaderna för sistnämnda år.

En del poster ha otvivelaktigt överstigit förut anförda summor. Dels ha en del smärre utgifter för verksamheten betalats omedelbart av den inkomst, som vederbörande avdelning förfogat över, dels ha en del räkningar och utgifter för sista kvartalet av 1920 icke influtit i den av kamreraren meddelade utgiftsstaten.

På grund av alla dessa och andra i sammanhang med den praktiska verksamheten svårberäkneliga förhållanden är det i hög grad sannolikt att utgifterna för tandläkarinstitutets verksamhet under år 1920 överstigit 65,000 kronor.

Denna uppfattning har också legat till grund för lärarrådets uppgörande av approximativ beräkning för 1921 års stat. Vid denna beräkning ha de sannolika utgifterna upptagits till *72,700 kronor* för år 1921.

(Inkomsten under år 1921 beräknades till *76,600 kronor*).

I närvarande stund vet ingen — och torde det heller icke kunna avgöras — om sist angivna beräkningar hålla streck. Emellertid torde någon väsentlig felkalkylering knappast behöva förmodas, enär en hel del utgiftsposter under sista halvåret säkerligen minskats därigenom att materialier av olika slag o. s. v. blivit ganska mycket billigare. På den grund syns det oss föga sannolikt att utgiftsstaten på 72,700 kronor för år 1921 behöver överskridas.

Ett försök att beräkna utgifterna för tandläkarinstitutets praktiska verksamhet sedan undervisningen förlagts till de nu under ombyggnad varande lokalerna stöter på mycket stora svårigheter; men förut lämnade uppgifter och siffror samt efterföljande anmärkningar torde lämna någon ledning för den sammanställning av utgiftsstaten som följer här nedan.

Nuvarande hyra (18,600 kronor) bortfaller, då statens egendom förmodligen avgiftsfritt upplåtes för tandläkarundervisningen.

Då lokalerna hösten 1923 äro alldeles nya och nyinredda, kan deras underhåll under det eller de första åren icke medföra avsevärda kostnader. Sådan underhållskostnad uppföres därför icke bland beräknade utgifter.

En avsevärd del av byggnaden kommer icke att tagas i bruk omedelbart; därigenom minskas omkostnaderna för värme, belysning, vatten o. s. v.

För beräkning av bränsleåtgången, vatten- och gasförbrukningen i den nya anstalten ha vi inhämtat uppgifter från ingenjör H. Theorell (ing. A. Nyström). Uppgiften innehåller dels en beräkning baserad på användning av samtliga lokaler vid tillämpning av högskolesakkunnigas undervisningsplan och 240 elever; dels en beräkning vid vilken endast en del av lokalerna användes enligt nuvarande undervisningsplan och med av oss föreslaget elevantal av 120 d. v. s. två årsklasser. Sistnämnda beräkning, som ensamt har betydelse i detta sammanhang, anger 1) för uppvärmning och ventilation av lokalerna 200 ton koks (pris 52 kronor per ton = 10,400 kronor), 2) för uppvärmning av förbrukningsvatten till tvättställ och apparater samt ånga till steriliseringsapparater 40 ton stenkol (pris 54 kronor per ton = 2,160 kronor), 3) den årliga vattenförbrukningen 2,500 kubikmeter (pris 0.30 per kubikmeter = 750 kronor?), 4) den årliga gasförbrukningen 5,000 kubikmeter (pris 0.33 per kubikmeter = 1,750 kronor).

De beräknade, här anförda kostnaderna synas oss små i förhållande till lokalernas storlek och det bruk för vilket de äro avsedda, men då förutsättningarna lämnats från sakkunnigt håll ha vi uppfört de angivna kostnaderna i förslaget till utgiftsstat.

För gas- och elektricitetsförbrukningen på det nuvarande tandläkarinstitutet har under år 1920 utbetalats 5,773 kronor.

På det nya tandläkarinstitutet komma elektriska lampor att brinna i mycket större antal än nu och den elektriska kraften för nyanskaffade borrmaskiner att väsentligt överskrida vad som för närvarande förbrukas. En ökning av 1920 års kostnad kommer säkerligen att bli behövlig. Förslagsvis beräkna vi därför kostnaden för elektrisk ström till 7,500 kronor.

Rockar (vita), handdukar samt tvätt kostade 1920 inemot 4,000 kronor. Med fördubbling av elevantalet, med ökning av patienternas antal, operations- och extraktionsavdelningens utvidgning, förökning av tvättställen o. s. v. kommer ökad förbrukning till stånd, varför vi anse en fördubbling nödvändig av denna utgiftspost = 8,000 kronor.

Instrument och förbrukningsartiklar kostade år 1920 4,733 kronor. Om det nya institutet erhåller av oss föreslagna instrument och apparatutrustning, torde kostnaden för nyanskaffning av detta slag komma att bli ganska oväsentlig under de första åren. Verkliga förbrukningsartiklar åtgå emellertid på grund av de större förhållandena inom det nya institutet i ökad mängd, varför ungefär samma summa som ovan angivits torde böra beräknas under denna utgiftspost = 5,000 kronor.

Materialierna för den praktiska verksamheten kostade 1920 inemot 19,000 kronor. En hel del av dessa materialier ha redan blivit billigare än under 1920 och torde kanske sjunka ytterligare till 1924; men om de hjälpsökandes antal växer på antaget sätt och patientbehandlingen verkligen kommer att medföra en årlig inkomst av omkring 50,000 kronor, kräva materialierna också en högre inköpssumma än 1920. Vi räkna därför med 25,000 kronor för berörda ändamål.

Medicin och förbandsartiklar kostade omkring 4,000 kronor år 1920. Priset på medicinalier är synnerligen högt, av skäl som berörts upprepade gånger, och våga vi därför icke minska denna post, som vi uppskatta till omkring 6,000 kronor.

Sju telefoner med avledningar, brytare o. s. v. torde medföra en årlig kostnad av ungefär 2,000 kronor.

För tryck av prospekt, redogörelser för undervisningen, papper och skrivmaterialier anse vi en lika stor summa vara behövlig = 2,000 kronor.

Kassörskans lön kommer att sjunka något på grund av sänkta dyrtidstillägg o. s. v. Vi uppskatta denna utgiftspost till ungefär 3,700 kronor.

Sjuksköterskan kostar något mindre: 3,000 kronor.

Städning, extra rengöring o. s. v. torde på grund av lokalernas storlek, elevantalets fördubbling, den väntade ökningen av patienternas antal o. s. v. föranleda en kraftig höjning av nuvarande utgift för samma ändamål. Vi tro att summan behöver fördubblas och räkna med en utgift av inemot 10,000 kronor.

Här efterföljande sammanställning anger en beräknad årlig utgift för det nya tandläkarinstitutets drift av omkring *90,900 kronor* år 1924.

Utgifter:

Värme	kronor	12,500: —
Vatten	»	750: —
Gas	»	1,750: —
Elektricitet	»	7,500: —
Rockar, handdukar och tvätt	»	8,000: —
Instrument och förbrukningsartiklar	»	5,000: —
Material för den praktiska verksamheten	»	25,000: —
Medicin och förband	»	6,000: —
Telefoner	»	2,000: —
Tryck och papper	»	2,000: —
Kassörska	»	3,700: —
En dito	»	3,700: —
Sjuksköterskan	»	3,000: —
Städning och rengöring	»	10,000: —
Summa	kronor	90,900: —

Sammanfattning.

Till sist giva de sakkunniga en sammanfattning av utredningens huvudresultat, innefattande kostnaderna för det utvidgade tandläkarinstitutet. Jag anser mig för överskådlighetens skull jämväl böra redogöra för vad de sakkunniga härutinnan anföra.

Det synes oss vara absolut nödvändigt att, om de nya lokalerna stå färdiga till höstterminen 1923, de också komma till användning vid nämnda tid, och att, om de för inköp behövliga medlen skola kunna vara tillgängliga under förra delen av 1923, de böra begäras redan av instundande riksdag 1922.

Sedan byggnadsstyrelsen förklarat att av högskolesakkunniga framställda krav på ändring och förbättring av de för undervisningen avsedda lokalerna,

vilka krav beräknats medföra en merutgift av 27,500 kronor, icke kunde komma till utförande då medel härför saknades, hava vi efter överläggningar med ombyggnadens arkitekt B. Almquist och ingenjör H. Theorell lyckats åstadkomma sådana förenklingar och besparingar att nyssnämnda summa icke behöver komma till användning.

Men samtidigt ha vi måst fordra att ledningar ombesörjas för till- och avlopp av vatten till flertalet av de stolar, som skola användas för behandling av patienterna, samt att en del av dessa stolar även tillföras ledningar för ljus och elektrisk kraft för drivandet av borrmaskiner. Då undervisningen skall fortsätta enligt nuvarande plan, komma relativt stora utrymmen att tills vidare stå såsom reserv. Såväl på grund härav som med hänsyn till billigare material- och arbetspriser ha vi grundade skäl att våga påstå, det ovannämnda krav på vissa ledningar till patientstolarna icke medföra, att de för byggnaden avsedda medlen behöva överskridas.

Undervisningen vid tandläkarinstitutet är treårig. Första året teoretiska kurser på karolinska institutet. Eleverna avlöna själva dessa lärare genom kursavgifter. Den praktiska undervisningen meddelas under 2 år vid tandläkarinstitutet. Dess lärare avlönas genom statsmedel.

Elevernas avgifter ävensom patientavgifterna användas för tandläkarinstitutets drift. Tillskott av statsmedel för detta ändamål har icke lämnats eller behövt begäras.

De nya och väsentligt förstorade lokalerna beräknas kunna tagas i bruk *höstterminen 1923*. En samstämmig åsikt säger att landet behöver fler tandläkare än som nu finnas. De nya lokalerna lämna gott utrymme för ett *årligt antal av 60 nytillkomna elever*. Det nuvarande antalet nytillkomna är 30 (35). En fördubbling av elevantalet med bibehållande av undervisningsplanen fordrar med nödvändighet även utökning av lärarnas antal vid tandläkarinstitutet. Däremot behövs ingen förändring av de nuvarande kurslärarnes antal vid karolinska institutet eller sättet för deras ersättande, vilket såsom förut nämnts sker genom avgifter från kursdeltagarna. Dessa lärare ha förklarat sig kunna och vilja mottaga ett årligt antal av 60 studerande för tandläkarekandidatexamen. Då första årets elever endast undervisas vid karolinska institutet kan *redan till höstterminen 1922 mottagas ett antal av 60 nytillkomna*, vilka efter genomgångna kurser och avlagd examen kunna bli mottagna på de *till höstterminen 1923 färdiga lokalerna i den nya undervisningsanstalten*.

De nya lärare, som bli behövliga, och de avlöningar för år, som i överensstämmelse med nuvarande avlöningar synas böra tillkomma äro följande:

1 laborator i protéslära	kronor	3,000: —
1 » i tandfyllningskonst	»	3,000: —
1 assistent i tandkirurgi	»	900: —
1 röntgenassistent	»	1,500: —
1 maskinist	»	2,150: —
	Kronor	10,550: —

Nämnda avlöningar böra utgå årligen från den 1 september 1923. Från den 1 september 1924 böra tillkomma ytterligare följande:

1 assistent i protéslära	kronor	1,200: —
1 » i tandfyllning	»	900: —
1 » i tandkirurgi	»	900: —
	Kronor	3,000: —

Summa årligt tillskott av statsmedel för nya lärare samt maskinisten blir alltså 13,550 kronor.

Beträffande *engångskostnaden för inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler* få vi anföra följande:

1) *Snickeriarbeten, möbler o. s. v.* ha av oss i detalj beräknats och med utgång härifrån kostnadsberäkningar och förslag inhämtats från Herman Hultgrens Aktiebolag och David Blomberg, bägge i Stockholm. Den förres slutsumma är 57,157 kronor och den senares 77,361 kronor.

Med ledning härav och under beaktande av de mobilier som, fast i mycket bristfälligt skick finnas på tandläkarinstitutet, ha vi vid granskning, sovring och jämförelse erhållit en approximativ summa av 65,000 kronor såsom nödvändig. Häri ingår 2,500 kronor för reparation av gamla möbler, laboratorieinredning o. s. v. samt 2,500 kronor för oförutsedda utgifter.

2) Enligt samma förfarande ha vi inhämtat upplysning om kostnaden för ny *belysningsarmatur* på tandläkarinstitutet och från A. Heilborns elektrisk byrå erhållit ett kostnadsförslag slutande på maximum 20,000 kronor. Genom prutning, förenkling samt förminskning ha vi kunnat reducerat denna summa med hälften och anse att 10,000 kronor böra kunna räcka till härför ävensom till lampor och uppsättning.

3) För den *instrumentella* inredningen och utrustningen ha vi inhämtat uppgifter från Dentalaktiebolaget i Stockholm. Dess slutsumma uppgår till 184,068 kronor. Om härtill lägges icke medräknad uppsättning för operationssalen, sterilisering o. s. v. anse vi, att ungefär 200,000 kronor bli behövliga för detta ändamål. Det är möjligt att denna summa (200,000) för instrument och sjukvårdsinredning kan något förminskas, om tyskt fabrikat användes i ännu större utsträckning än som ingår i vår nuvarande plan och kostnadsberäkning, framförallt om markvärdet håller sig så lågt som nu, men som ingen känner hur härmed kommer att förhålla sig år 1923, ha vi ansett riktigt att avgiva vårt förslag enligt de priser, som nu gälla och med tillgodoseende därav att hållbar och duglig materiel inköpes.

4) Till inredning och utrustning av det *vetenskapliga laboratoriet* fordras omkring 10,000 kronor.

Engångskostnaden uppgår alltså:

1) för möbler o. s. v. till	kronor	65,000: —
2) belysningsarmatur	»	10,000: —
3) instrument, stolar, operationsmaterial	»	200,000: —
4) vetenskapliga laboratoriet	»	10,000: —
	Summa kronor	285,000: —

Om härtill lägges inköpskostnaden för en projektionsapparat (epidiascop) omkring . . . . . kronor 4,000: —
engångskostnaden för telefonapparater . . . . . » 2,000: —
för förmörkningsanordning i föreläsningssalen . . . . . » 1,000: —
samt för oförutsedda utgifter (ny röntgenapparat eventuellt behövlig) . . . . . » 8,000: —
torde ett anslag av omkring 300,000 kronor för det nya tandläkarinstitutets inredning och utrustning vara tillfyllest.

Beträffande den tidpunkt då dessa 300,000 kronor bli behövliga synes oss kunna räknas med att ungefär halva summan bör bliva tillgänglig under förra delen och andra hälften under senare delen av år 1923.

Liksom nu kommer tandläkarinstitutet att för driften ha tillgång till elev- och patientavgifter samt anslag från Stockholms stad (5,000 kronor årligen).

Förstnämnda avgifter komma att ökas.

För år 1920 utgjorde inkomsten för tandläkarinstitutet . . kronor 79,034: —
utgiftsstaten för år 1921 beräknades till . . . . . 72,700: —
kronor däri ingående lokalhyra av 12,000 kronor; (denna utgår från 1 oktober 1920 med 18,500 kronor per år).

För det nya tandläkarinstitutet kan en approximativ beräkning av inkomster och utgifter te sig på följande sätt:

Inkomster:

Enligt tabell å sid. 17 . . . . . kronor 103,500: —

Utgifter:

Enligt tabell å sid. 20 . . . . . kronor 90,900: —

Då lokalerna äro nya och inredningen mestadels fullständig och nyanskaffad, torde särskild underhållskostnad icke behöva beräknas under de första åren efter det anstalten tagits i bruk.

Det förefaller alltså på grund av dessa beräkningar som om det nya tandläkarinstitutet liksom det nuvarande skulle kunna drivas genom medel som inflyta genom dess egen verksamhet utan årligt tillskott av statsmedel.

Över ifrågavarande sakkunnigbetänkande hava vederbörande myndigheter härefter yttrat sig.

Myndigheterna.

Tandläkarinstitutets lärarkollegium.

Tandläkarinstitutets lärarråd, som i samråd med de sakkunniga haft till gemensam överläggning och behandling de frågor, som avhandlas i betänkandet, har nu ånyo genomgått detsamma. Lärarrådet anför nu:

Lärarrådet har funnit, att det avgivna förslaget är med iakttagande av den största sparsamhet grundat på noggrannhet i beräkningar av vad som kan anses vara behövligt för undervisningens bedrivande å institutets nya lokaler på grund av det ökade elevantalet m. m. Dock skulle lärarrådet beträffande de elektriska

borrmaskinerna finna det vara önskvärt, att endast sådana av amerikanskt fabrikat (Ritters Columbia maskiner) inköptes, då dessa från flera håll anses vara hållbarare. Detta kommer att förorsaka en merkostnad av omkring 30,000 kronor, med vilken summa följaktligen de sakkunnigas slutsumma av omkring 300,000 kronor kommer att förhöjas.

Att de efter nuvarande priser uppgjorda kostnadsberäkningarna i ett eller annat avseende kunna komma att ändras till den tid, då inköp m. m. skall göras, som ju också av de sakkunniga framhållits, är klart. Men lärarrådet förmodar, att den av de sakkunniga upptagna slutsumman »av omkring 300,000 kronor för det nya tandläkarinstitutets inredning och utrustning torde vara tillfyllest» under förutsättning att densamma utökas med ovan angivna 30,000 kronor.

Korolinska institutets lärarkollegium.

Karolinska institutets lärarkollegium instämmer i lärarrådets uttalande, varvid lärarkollegiet dock framhåller, att den i betänkandet för inköp av 15 mikroskop till undervisningen i anatomi för tandläkarkandidater beräknade summan, 7,000 kronor, bör nedsättas till 3,817 kronor 50 öre. Anbud, avseende detta belopp, är bifogat lärarkollegiets yttrande.

Universitetskanslern.

I skrivelse den 15 februari 1922 har kanslern för rikets universitet förklarat sig icke hava något att tillägga till vad lärarrådet och lärarkollegiet i ärendet anfört.

Byggnadsstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen har avgivit utlåtande i ärendet den 9 mars 1922. Styrelsen berör till en början frågan om de av de sakkunniga utpekade reservutrymmena. I det jag i avseende å detaljerna härvid hänvisar till byggnadsstyrelsens utlåtande, vill jag allenast framhålla, att styrelsen efter samråd med professor Åkerman föreslår en viss ändrad disposition av lokalerna, varigenom som resultat skulle erhållas en svit av reservrum, vilka genom uppsättande av åtskilliga mellanväggar och dymedelst genom anordnande av ett något så när tillfredsställande korridorsystem skulle kunna bliva användbara till ämbetslokaler. Styrelsen fortsätter härvid på följande sätt:

Bättre vore emellertid att söka finna någon sådan användning av lokalerna, att dylika väggar icke behövde uppsättas för att måhända efter någon tid åter borttagas, då utrymmet behöves för tandläkarundervisningen. Byggnadsstyrelsen har trott sig finna en sådan användning av lokalerna genom deras upplåtande tillsvidare åt naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning. Intill dess en särskild byggnad kan komma att uppföras för denna avdelnings värdefulla samlingar, som nu till stor del ligga nedpackade, skulle de ifrågavarande rummen kunna användas för att göra vissa delar av samlingarna tillgängliga åtminstone

för forskare. Några ytterligare mellanväggar än de nu befintliga torde i så fall icke behöva uppsättas i dessa rum.

På förfrågan har vetenskapsakademiens förvaltningsutskott förklarat, att upplåtande av ifrågavarande rum för det etnografiska museet vore synnerligen önskvärt.

Byggnadsstyrelsen meddelar vidare, att styrelsen vid granskning av de sakkunnigas förslag till våningsplaner icke funnit anledning till erinran. Dessutom berör styrelsen vissa oförutsedda utgifter.

För fullföljande av sitt uppdrag har det varit de sakkunniga nödvändigt att anlita ej blott arkitekten Almquist utan även värmeledningskonstruktören, ingenjören H. Theorell och de elektriska ledningarnas konstruktör ingenjören I. Rosén för uppgörande av nya ritningar med anledning av de föreslagna ändringarna. De sammanlagda arvodena till dessa personer uppgå till ett belopp av 6,610 kronor, vilket belopp byggnadsstyrelsen ansett sig böra bestrida av de för byggnadsföretaget anslagna medel, då de sakkunniga ställts såsom biträde åt byggnadsstyrelsen vid inredningen av de för tandläkarinstitutet avsedda lokalerna.

De ändringar, som av de sakkunniga föreslagits och som huvudsakligen beröra värme-, vatten- och avloppsledningarna, hava av byggnadsstyrelsen beräknats draga en extra kostnad av omkring 9,000 kronor.

Under åberopande att de för byggnadsarbetena i kvarteret Grönlandet norra beviljade anslag synas förslå till täckande av senast berörda oförutsedda utgifter och att genom de sålunda av styrelsen föreslagna ändringarna intet i huvudsak rubbas i de av Kungl. Maj:t fastställda ritningarna till byggnadsföretaget i dess helhet, hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* godkänna de av sakkunniga, professor Åkerman och laborator Engström, föreslagna åtgärderna i vad dessa beröra de byggnadsstyrelsen anbefallda arbetena inom egendomen i fråga, *dels ock* förklara, att vissa av styrelsen närmare angivna utrymmen måtte delvis reserveras för institutets museiändamål, delvis tillsvidare upplåtas till naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.

I anledning av de sakkunnigas förslag hava svenska tandläkarsällskapet och Sveriges tandläkarförbund till Kungl. Maj:t inkommit med en framställning, innehållande vissa önskemål, företrädesvis i fråga om ökat antal lärarkrafter vid institutet. Då vad i denna framställning anföres ej har avseende på den fråga, varom förslag nu närmast bör föreläggas riksdagen, saknar jag anledning närmare ingå på innehållet i sagda skrivelse. Departementschefen.

På sätt framgår av den utav mig lämnade redogörelsen, har tanken på en tandläkarhögskola kommit att uppgivas, eller åt-

minstone att tillsvidare ställas på framtiden. Det är sålunda med i huvudsak bibehållen organisation, som tandläkarinstitutet nu går att flytta in i sina nya lokaler i vetenskapsakademiens gamla hus i kvarteret Grönlandet norra. Med hänsyn till de förhandenvarande förhållandena har byggnadsstyrelsen föreslagit viss ändrad disposition av åtskilliga rum. Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget synes mig praktiskt och ändamålsenligt, i det att detsamma utan att träda institutets intressen för nära bereder lokalutrymmen, som väl kunna utnyttjas för andra statsändamål. Jag har intet att för min del erinra mot vad byggnadsstyrelsen i detta hänseende föreslagit. Huruvida det bör vara riksmuseets etnografiska avdelning, som härvid bör i främsta rummet komma i betraktande, därom är jag nu ej beredd yttra mig, men torde frågan härom böra i sinom tid bliva föremål för prövning och beslut från Kungl. Maj:ts sida.

Den mest betydelsefulla nyheten, som det ovan refererade sakkunnigförslaget erbjuder, är fördubblingen av elevantalet vid tandläkarinstitutet. Man har nämligen räknat med ett årligt antal av 60 nytillkomna elever i stället för såsom nu 30. Behovet av en dylik utökning torde vara allmänt erkänt, varför jag finner mig nu ej behöva ytterligare utveckla skälen härför. De nya lokalarna lämna ock ett gott utrymme för denna utvidgning. Då första årets elever undervisas endast vid karolinska institutet, räknar man med, att redan till höstterminen 1922 ett antal av 60 nytillkomna elever skall kunna mottagas, vilka sedermera efter genomgångna kurser skulle höstterminen 1923 äga tillträde till lokalerna i den nya anstalten. Institutets nya lokaler böra sålunda stå färdiga till sistnämnda tidpunkt.

Denna utökning av elevantalet medför emellertid vissa ökade kostnader för statsverket, främst i form av arvoden till nya lararkrafter. Denna fråga, för vilken jag ansett mig böra utförligt redogöra, är emellertid för närvarande ej aktuell, och saknar jag därför anledning i detta sammanhang närmare uppehålla mig härvid. Likaså föranleder institutets förflyttning till de nya lokalerna en del ändrade anordningar av administrativ och ekonomisk art, såsom fastställande av ny inkomst- och utgiftsstat för institutet m. m., allt frågor, som jag ansett av den vikt, att de redan nu bort bringas till riksdagens kännedom, även om något beslut från vare sig riks-

dagens eller Kungl. Maj:ts sida i dessa hänseenden ej nu påfordras. Till nästa års riksdag torde definitivt förslag härutinnan böra framläggas, och vill jag tillika erinra, att ändringar i institutets stadgar och andra administrativa förordningar rörande institutets verksamhet torde påkallas för den händelse man vidtager den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av institutet.

Vad den nu tillämnade framställningen till riksdagen närmast avser är beredande av medel till de nya lokalernas inredning och utrustning, vilket allt bör vara färdigt vid början av höstterminen 1923. För ändamålet beräkna de sakkunniga ett totalbelopp av 300,000 kronor, varav skulle på förra halvåret 1923 komma hälften eller 150,000 kronor. Givetvis medför ett ökat elevantal ofrånkomligt behov av ökad instrumentell utrustning. I avseende å de av de sakkunniga lämnade prisuppgifterna torde det emellertid ej vara möjligt att kunna våga bygga några mera bestämda beräkningar, i all synnerhet, som de sakkunniga själva antytt möjligheten av en sänkning av priserna eller av ett av valutaställningen betingat förmånligt inköp av apparater från utlandet.

De väsentligaste posterna avse dels snickeriarbeten, möbler o. s. v., dels ock den speciellt instrumentella utrustningen. I avseende å den sistnämnda har jag särskilt uppmärksammat det stora antal nya operationsstolar, som i förslaget ifrågasatts. Medan man tänkt sig bibehållande av omkring 40 av de nuvarande klinikstolarna, skulle enligt förslaget inköpas ej mindre än över 100 nya operationsstolar, varje stol betingande ett pris av 470 kronor. Likaså uppgå kostnaderna för de elektriska borrmaskinerna till relativt höga belopp. Utan att på något sätt vilja underskatta behovet av nu angivna materiell synes det mig dock kunna ifrågasättas, huruvida man icke under nuvarande förhållanden kan tillsvidare söka inskränka behovet i detta hänsende, för att, om så skulle visa sig oundgängligen nödvändigt, längre fram söka anskaffa den materiell, som erfordras. Utgår jag sålunda från att den instrumentella utrustningen ej nödvändigtvis med ens behöver fyllas i den omfattning, som föreslagits, och tager jag desslikes i betraktande sjunkande priser och möjligheten att från utlandet på förmånliga villkor erhålla behövlig materiell, synes mig en reducering av det av de sakkunniga föreslagna beloppet väl låta sig försvaras. Jag anser mig böra räkna med en totalsumma av 200,000 kronor för ändamålet, varav 100,000 kronor

böra utgå på förra halvåret 1923. Detta belopp bör ställas till förfogande av institutets lärarråd att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de av de sakkunniga uppgjorda kostnadsförslagen.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler bevilja ett belopp av 200,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet;

Harald Frisk.

Stockholm 1922, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.
220630